

KVALIFICERING AF FOLKESKOLENS UNDERRETNINGER OM BØRN I UDSATTE POSITIONER

Ina Stentoft Christiansen

Studienr. Le120122

Vejleder: Søren Bøjgård

*Qualification of the
notifications of public
schools to social services
regarding children in
exposed positions*

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Undersøgelsesspørgsmål.....	3
Problemformulering.....	4
Metodeafsnit.....	4
Emneafgrænsning.....	5
Læsevejledning.....	5
Underretningens hjemmel og sagsgang.....	6
Børn i udsatte positioner.....	6
Begrebsafklaring.....	7
Reelt og potentielt udsat.....	7
At være barn i en udsat position.....	7
Gennemsigtige kendetegn.....	8
Tvetydige kendetegn.....	8
At reagere på kendetegn.....	9
Tidlige indsatser.....	10
Lærerens subjektive oplevelse af bekymring.....	10
Tjekliste for kendetegn.....	11
Skolens reproduktion af social ulighed.....	12
Finland som foregangseksempel.....	13
Perspektiver på underretningen.....	14
Skolens perspektiv.....	14
Forældreperspektivet på underretninger.....	17
Et politisk perspektiv på underretninger.....	18
Det lærerfaglige perspektiv.....	20
De manglende underretninger.....	22
Manglende tilbagemelding fra kommunen.....	22
Frygten for at skade tillidsforholdet til eleven.....	23
Frygten for samarbejds-mæssige konsekvenser.....	23
Frygten for at skade skolehjem-samarbejdet.....	24
Lærerstuderende og underretningspligten i uddannelsen.....	24

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Diskussion: Er skolekulturen bærende for reproduktionen af social ulighed?	26
Opsummering	27
Perspektivering	28
Bibliografi	29
Litteratur	29
Ekstern empiri	30
Publikationer og lovtekster	31
Artikler	32
Bilagsoversigt	33
Bilag 1: Uddrag fra transskription af skoleleder-interview	33
Bilag 2: Uddrag fra transskription af lærer-interview	33
Bilag 3: Uddrag fra skriftligt interview med børn- og skoleudvalgsformand	33
Bilag 4: Resultatoversigt fra holdningsundersøgelse blandt forældre	33
Bilag 5: Resultatoversigt fra holdningsundersøgelse blandt lærerstuderende	33
Bilag 6: Uddrag fra bekendtgørelsen for faget Pædagogik og Lærerfaglighed	33

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Indledning

Op mod 15 % af eleverne i folkeskolen kan kategoriseres som værende børn i udsatte positioner (Kvello, 2013), men kun 2,5 % af danske børn modtager særlig støtte eller er anbragt udenfor hjemmet, viser tal fra 2010 (Servicestyrelsen, 2015). Hvis man til dette føjer viden om, at gruppen af børn i udsatte positioner er tiltagende grundet stigningen i såvel børn med anden etnisk baggrund, fattige børn samt børn med diagnoser (ibid.), kræver dette, at lærerne er bekendte med og trygge i relation til underretninger. Forskningen viser, at op mod 50 % af pædagogisk personale – herunder flest lærere – har undladt at underrette på en bekymring om et barns mistrivsel (Folkeskolen.dk, 2011). Hvis vi skal opnå chancelighed for flere elever i Danmark, skal skolerne være dygtigere til at bruge underretningen i en tidlig indsats for børn i udsatte positioner, da al forskning peger på, at de tidlige indsatser har størst effekt i forhold til at mindske skolens reproduktion af social ulighed (Killén, 2010). Derfor er det nødvendigt at se kritisk på, hvorfor underretninger udebliver, hvordan skolens personale, forældrene og politikerne ser på underretningen og dens berettigelse, samt hvilken betydning tidlige underretninger har.

Dette bachelorprojekt vil derfor tage udgangspunkt i et lærerfagligt blik på underretningen som et arbejdsredskab i den tidlige indsats for børn i udsatte positioner.

Undersøgelsesspørgsmål

Lærere angiver manglende tiltro til egen vurdering af bekymringens berettigelse som en af hovedårsagerne til undladelse af underretning (Folkeskolen.dk, 2011: 14); kunne denne afhjælpes ved oprettelsen af en tjekliste, der oplister berettigede grunde til underretning om mistrivsel, og hvilke konsekvenser ville en sådan have for lærernes professionalitet?

Hvilke konsekvenser har det, at lærernes underretninger i høj grad er funderet på subjektive oplevelser af bekymring, og hvorledes kunne man styrke gyldigheden af disse? Og hvorledes ser skoleledere, lærere og politikere på underretningen som arbejdsredskab i den tidlige indsats?

Hvorledes begrundes lærere, at de undlader at underrette på bekymringer om børn i udsatte positioner, og hvilke modargumenter kan der fremfindes til disse begrundelser? Hvilket syn har de lærerstuderende på den manglende opfyldelse af underretningspligten, og styrker den nuværende læreruddannelse fremtidige læreres arbejde med underretninger?

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Problemformulering

Hvilke perspektiver findes der på underretningen i folkeskolesammenhæng, og hvilken betydning har perspektiverne for lærerprofessionens arbejde med underretninger, og hvilke politiske og professionelle tiltag kvalificerer lærernes arbejde med underretninger om børn i udsatte positioner, så underretningen i højere grad får karakter af tidlig indsats til mindskelse af folkeskolens reproduktion af social ulighed?

Metodeafsnit

For at besvare min problemstilling vil jeg igennem kvalitativ forskning i form af semistrukturerede interviews klarlægge perspektiver på underretningen fra skoleledelse, lærerprofession samt politisk side og analysere disse i relation til lærerprofessionen. Selvom udkommet af disse interviews er personlige holdninger og dermed ikke repræsentative for en større gruppe af mennesker, har de en gavnlig effekt i forhold til at opnå forståelse for forskellige perspektiver på underretningen og dens udfoldelse i professionelle kontekster.

I forlængelse heraf vil jeg benytte mig af allerede eksisterende kvantitativ forskning fra Folkeskolen.dk til at belyse lærernes bekymringer i relation til underretningen og analysere mig frem til teoretisk begrundede modargumenter for disse forbehold.

For at undersøge de lærerstuderendes holdning til den forsømte underretningspligt, vil jeg benytte mig af en kvantitativ tilgang til undersøgelsesspørgsmålene bevirket gennem spørgeskemametoden – undersøgelsen tæller 53 respondenter; dette er 15 % af alle lærerstuderende på UCSyd Esbjerg jf. udtalelse fra studieadministrativ medarbejder Ulla Høst (personlig kommunikation, 25. april 2016), og resultatet udgør dermed en prædiktiv statistik for, hvilket resultat en større undersøgelse ville afstedkomme (Nielsen, Nielsen & Mølgaard, 2010: 86). Dette validerer undersøgelsens gyldighed som værende repræsentativ for de lærerstuderendes holdning.

Yderligere har jeg udført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældrene omkring holdninger til og følelser omkring underretninger – denne kan ikke betegnes som repræsentativ, da gruppen af forældre til børn i skolealderen er langt større end de 38 respondenter, der valgte at deltage i stikprøveundersøgelsen. Undersøgelsens udkomme er derfor kun repræsentativt for de deltagende forældre.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Projektet vil jeg tilgå fra en hermeneutisk vinkel, hvor forståelsen af perspektiverne på problemstillingen og de deraf følgende lærerfaglige dilemmaer forsøges opnået, og problemstillingen belyses gennem brugen af international og national forskning. Projektet underbygges løbende qua relevant teori for at skabe en helhed i projektet og i forbindelse med valget af den hermeneutiske tilgang tager jeg forbehold for, at forståelser repræsenteret i dette projekt er baseret på subjektiv fortolkning af empiri.

Emneafgrænsning

Dette projekt tager udgangspunkt i, hvorledes lærernes arbejde med underretninger kan kvalificeres som en styrkelse af den tidlige indsats for børn i udsatte positioner. Der er mange vinkler at belyse denne problemstilling ud fra, og jeg har i dette projekt valgt at inddrage den politiske, den lærerprofessionelle samt forældrenes – børneperspektivet har jeg fravalgt, da jeg ikke mener, at mit projekt er gyldig grund til at skabe bekymring hos børn i form af interviews eller undersøgelser.

Der eksisterer langt flere handlemuligheder for lærere i forhold til en styrkelse af den tidlige indsats såsom: specialpædagogiske tiltag, handle- og elevplaner, relationsarbejde og klasseledelse; jeg har i dette projekt valgt at fokusere på underretningen, da denne vinkel på tidlige indsatser i folkeskoleregi sjældent bliver belyst.

Jeg er bevidst om, at dette projekt ikke kan omfatte alle aspekter af problemstillingen, men projektet åbner op for diskussionen omkring underretningen i et lærerfagligt perspektiv.

Læsevejledning

I dette projekt vil jeg starte med at præsentere underretningen som lærerens professionelle pligt, herefter vil jeg beskrive og begrebsafklare hvilke børn, dette projekt beskæftiger sig med, hvilke kendetegn der kan skabe bekymring hos en lærer som grundlag for en underretning, og hvorledes den tidlige indsats kan begrundes empirisk.

Efterfølgende vil jeg analysere, hvilken teori der beskriver lærerens subjektive oplevelse af bekymring samt dennes betydning for underretningen. Herefter vil jeg rette fokus mod skolens rolle som reproducent af social ulighed og sammenligne med andre lande, der lykkes med at begrænse uligheden.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Dernæst vil jeg analysere 3 forskellige perspektiver på underretningen samt dens berettigelse og sætte dette i relation til det lærerfaglige arbejde med underretninger. Herefter vil jeg teoretisk og etisk modargumentere læreres argumenter for manglende underretninger samt analysere de lærerstuderendes holdning til emnet og fremfinde, hvilken rolle underretningen har i den nuværende læreruddannelse.

Sidst præsenterer jeg en diskussion omkring skolekulturen som bærende element for skolens reproduktion af social ulighed og afslutter med en opsummering af projektets udkomme samt en perspektivering til spørgsmålet, dette projekt har rejst.

Underretningens hjemmel og sagsgang

Lærerprofessionens skærpede underretningspligt har hjemmel i Servicelovens § 153 (Social- og Indenrigsministeriet, 2015). Når læreren oplever en bekymring om et barns trivsel eller får kendskab til forhold, der kræver særlig støtte, har læreren qua professionen en skærpet, personlig underretningspligt. En underretning udarbejdes i den gode praksis i samarbejde med skolelederen, og forældrene inddrages, med mindre særlige forhold gør sig gældende (Undervisningsministeriet, 2013: 7). En underretning udarbejdes med så objektive observationer og udtalelser som muligt og bør indeholde; grundige beskrivelser af hvad der skaber bekymring, varigheden af disse forhold samt betydningen af disse for barnets trivsel og udvikling. Herefter bør barnet beskrives ud fra ressourcer, udvikling, adfærd og sindsstemninger. Familieforholdene samt forældrenes deltagelse i og indstilling til problemløsningen bør inddrages såvel som barnets skoleforhold, fritidsforhold og sundhedsforhold. En underretning sendes til barnets hjemkommune, og det anbefales fra Børns Vilkår at tage kontakt til sagsbehandleren både før og efter afsendelsen af underretningen (Børns Vilkår, 2012). Herefter er sagen overdraget til kommunalt regi, der skal afdække hvilke tiltag, der kan støtte barnet til igen at opnå trivsel, og skolens opgave er nu via handleplaner og tværprofessionelt samarbejde at fremfinde de tiltag i skoleregi, der ligeledes kan støtte barnets vej tilbage til trivsel.

Børn i udsatte positioner

Begrebet 'udsatte børn' diskuteres til stadighed – alle har en forestilling om, hvad begrebet dækker over, men når en specifik afgrænsning af præcis hvilke børn, begrebet kan/bør rumme, forsøges opnået, er såvel teoretikere som forskere uenige (Villumsen, 2011: 17).

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Begrebsafklaring

I dette projekt bruges begrebet 'børn i udsatte positioner' ud fra en socialpsykologisk, systemteoretisk forståelse, hvor børn og deres udfordringer ikke kan løsnes fra de kontekster, de færdes i (Imsen, 2011).

Undervisningsministeriets definition som **'børn, der er i risiko for ikke at opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende'**

(Undervisningsministeriet, 2013: 6) bliver hermed grundlaget for at beskrive børn i mistrivsel, som kræver en særlig støtte for at modvirke mistrivlsen og sikre børnenes udvikling og fremtidsmuligheder.

Ydermere refererer jeg til 'barnet' og ikke 'eleven', da børn i udsatte positioner bør ses i et helhedsperspektiv, hvor såvel hjemmemiljø som skole i en kontekstuel forståelse har betydning for barnets trivsel eller mangel på samme.

Henvisningerne til 'i udsatte positioner' vil i dette projekt henvise hovedsagligt til kendetegn på en udsat position i hjemmemiljøet, da mistrivsel af denne karakter oftest er grundlag for underretninger (Ankestyrelsen, 2015: 11).

Reelt og potentielt udsat

Undersøgelser peger på, at op mod 15 % af børn i Danmark kan kategoriseres som børn i udsatte positioner (Kvello, 2013). Herunder skelnes mellem potentielt og reelt udsatte børn; Reelt udsatte børn er de børn, hvor der ingen tvivl er om, at risikofaktorerne i en kontekstuel afhængighed med beskyttelsesfaktorerne har så stor en negativ indflydelse på barnets situation, at en indgribende indsats og underretning er nødvendig for at sikre barnets mulighed for udvikling på lige fod med andre.

De potentielt udsatte børn beskrives som 'grænsetilfælde' og er de børn, hvor lærere oplever tvivl omkring, hvor vidt en underretning er nødvendig eller ej. Disse børn udviser kun enkelte eller svage tegn på mistrivsel eller indikatorer på belastninger i livssituationen, og her er de forebyggende og foregribende indsatser i spil, hvis læreren vælger at underrette på en spirende bekymring (Villumsen, 2011).

At være barn i en udsat position

Den sociale ulighed i Danmark bygger på en ulige fordeling af de samfundsskabte muligheder; at vokse op som barn i en udsat position kan derfor have vidtrækkende konsekvenser for barnets muligheder for at opnå sundhed og uddannelse på lige fod med andre (Villumsen, 2011). Børn er i risiko for at arve deres forældres lave uddannelsesniveau og ringe socioøkonomiske vilkår – karakteriseret som den sociale arv.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Dermed forstås jf. Jonssons forskning, at negativ social arv opstår, når uhensigtsmæssige mønstre i tænkning, handling og følelser nedarves gennem generationer (ibid.). Et nyere og bredere perspektiv på den sociale arv er Ejrnæs', der inkluderer klasse-mæssige sammenhænge til begrebet, hvor strukturelle forklaringsrammer spiller en betydelig rolle (ibid.); således forstået, at børn i udsatte positioner i deres opvækst oplever en overvægt af strukturelle problemer såsom fattigdom, arbejdsløshed og manglende uddannelse. Medregner man disse risikofaktorer i børns liv i samspil med børnenes individuelle forklaringsrammer, hvori begreber som resiliens, intellekt og personlighed ligger, får man et resultat, der kunne kategorisere et barn som værende i en udsat position, hvis risikofaktorerne i barnets liv vejer tungere end beskyttelsesfaktorerne (ibid.)

Børn, der vokser op i hjem med socioøkonomiske problemer eller i misbrugsmiljøer, vil ofte i deres nærmiljøer være omgivet af lignende problematikker, da mennesker vælger partnere og venner ud fra de samme risikofaktorer, som optræder i eget liv (Kvello, 2013). Ud fra en systemteoretisk vinkel vil dette betyde, at skolen og læreren kan være de eneste voksne i et barns liv, som har indsigten i og muligheden for at reagere på et barns mistrivsel. Skolen optræder på denne måde med en indgriben f.eks. i form af en underretning som en beskyttende faktor i et barns liv (Erlandsen, Jensen, Langager, & Petersen, 2015).

Gennemsigtige kendetegn

Der findes ingen facitliste over, hvilke kendetegn, der bør lede til en lærers bekymring for et barn og en deraf følgende underretning (Ankestyrelsen, 2016). Kendetegnene på mistrivsel kan som udgangspunkt deles op i 2 kategorier; gennemsigtige og tvetydige.

Når barnet udviser gennemsigtige kendetegn på mistrivsel, betyder dette, at tegnene er så åbenlyse, at læreren ikke oplever tvivl omkring berettigelsen af en bekymring og dermed også af en underretning. Gennemsigtige kendetegn på et barns mistrivsel kunne fremstå som fysiske tegn på overgreb, mangelfuld ernæring/hygijne eller udsagn fra barnet om uhensigtsmæssige forhold i hjemmet.

Tvetydige kendetegn

Forskellige materialer udgivet af Socialstyrelsen og Ankestyrelsen som led i kampagner, der skal understøtte læreres arbejde med underretninger, lægger vægt på, at lærerens subjektive oplevelse af bekymring er kvalificeret grundlag for en underretning (Ankestyrelsen, 2016). Nogle af de tvetydige kendetegn, der listes som grundlag for bekymring er (Ankestyrelsen, 2009: 7): ændringer i adfærd, barnet

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

udviser aggression, angst, manglende koncentration eller ligegyldighed, eller barnet virker ukritisk i sin kontakt med andre.

Disse kendetegn kan optræde pga. mistrivsel i hjem, skole eller fritid – de kan indtræde som resultat af pludselige begivenheder i barnets liv eller af en udvikling i barnet selv. Da der ingen facitliste er for, hvilke tegn der kvalificerer en underretning, opfordrer alt informationsmateriale (herunder publikationen '**Det er også faglighed at reagere på tvivl**' (Ankestyrelsen, 2009)) til, at lærere tager deres oplevelse af bekymring alvorligt og underretter på trods af tvivl, for at sikre, at det afdækkes, hvor vidt bekymringen er reel eller ej (Ankestyrelsen, 2009).

At reagere på kendetegn

Jf. Folkeskolen.dk's undersøgelse om manglende underretninger (Folkeskolen.dk, 2011), er det netop denne subjektive oplevelse af bekymring, der volder lærerne størst problemer i arbejdet med underretninger, og samme resultat ses i TUBAs spørgeskemaundersøgelse vedr. håndtering af alkoholmisbrug i hjemmet, hvor 60 % af lærerne har undladt at handle på en bekymring om alkoholmisbrug i et barns hjem, fordi de ikke var sikre i deres egen vurdering (TUBA, 2014). Samtidig oplever lærerne berøringsangst i.f.t. emner som mistanke om seksuelle overgreb eller alkoholmisbrug, og de reagerer oftest på såkaldt udadreagerende børn, der forstyrrer undervisningen, hvormed de 'stille børn' - hvilket kan dække over børn i familier med psykiske problemer, seksuelle overgreb mv. - ofte opdages meget sent, da deres adfærd i skoleregi er tilbageholdende og reaktionerne på mistrivsel ofte er indadvendte (TUBA, 2014: 23).

På trods af at skolen er den hyppigste afsender af underretninger jf. Ankestyrelsens årsstatistik for 2014 (Ankestyrelsen, 2015: 8), er der dog stadig behov for tidligere underretninger, da en succesfuld gennemførelse af grundskolen er den vigtigste faktor i at undgå videreførelsen af den negative sociale arv (Kloppenborg & Wittrup, 2015). De fleste underretninger drejer sig om børn i udskolingen, måske fordi børnene i denne aldersgruppe bedre kan give udtryk for, hvilke problemer de oplever i hjemmemiljøet. En tidligere indsats overfor børn i potentielt udsatte positioner ville styrke den tidlige indsats og gavne børnenes udviklingsmuligheder, og derfor er der fra politisk side et stort fokus på at styrke lærerne i deres arbejde med underretninger og dermed opnå politiske målsætninger (Tønder Kommune, 2015).

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Tidlige indsatser

Regeringen har med Barnets Reform skærpet kravene til tidlig indsats overfor børn i potentielt udsatte positioner (Servicestyrelsen, 2011); dette perspektiv er hentet i forskningens resultater, hvor såvel internationale (Karoly, Kilburn, & Cannon, 2005) som nationale forskningsarbejder (Marklund & Simic, 2012) har fundet den tidlige indsats som optimal metode til at øge børns i udsatte positioners chancer for at opnå samme livschancer som andre børn. Denne tidlige indsats kræver skærpet opmærksomhed på bekymrende adfærd eller bekymrende forhold omkring et barn (Servicestyrelsen, 2011), og eftersom lærerne er i daglig kontakt med mange af disse børn, er det lærernes professionelle ansvar at skærpe opmærksomheden på kendetegnene for mistrivsel.

Børn i udsatte positioner vil ofte inden skolestart være på et lavere niveau i forhold til faglige, kognitive og sociale færdigheder end jævnaldrende. Uden støtte vil børnene forblive på et lavere niveau og ofte vil afstanden imellem børnene i udsatte positioner og jævnaldrende vokse sig større igennem skoletiden. Af denne grund er tidlig indsats ofte koncentreret om børnehaver og vuggestuer i form af småbørnsscreening (Tønder Kommune, 2015) samt støtte til forældre (Marklund & Simic, 2012), da de første års tilknytning og udvikling er fundamentet for den livslange udvikling (Guldbrandsen, 2009). Dog er der stadig grund til at fokusere på tidlige indsatser i folkeskolen, da ikke alle børn i udsatte positioner opdages tidligt, og ligeledes er børn ikke nødvendigvis født ind i en udsat position; deres livsvilkår og position ændres livet igennem.

Lærerens subjektive oplevelse af bekymring

Før en underretning finder sted, oplever læreren bekymring; denne bekymring afstedkommes af signaler, adfærd eller udsagn, der provokerer lærerens normalitetsbegreb (Villumsen, 2011). Denne tolkning af afvigelser vil til alle tider være subjektiv, og den subjektive vurdering af risiko-, belastnings- og vurderingsfaktorer i et barns liv (Spring & Spring, 2014: 25) betyder, at en bekymring vil være større eller mindre alt efter, hvilken lærer der oplever bekymringen. Lærerens egen sociale baggrund og opvækstvilkår vil derfor agere målestok for, hvad en lærer oplever som bekymrende jf. Bourdieus 'habitus begreb', der argumenterer for, at lærerens egen livspraksis vil være toneangivende i lærerens vurdering til trods for en ensartet læreruddannelse og teoretisk baggrund, der ikke vil kunne konkurrere med lærerens egne værdier og normer (ibid.).

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Læreres menneskesyn afspejler sig i deres forståelser af børn, og dette menneskesyn er individuelt; dog fordrer professionsidealet (DLF, 2014) samt Formålsparagraffen for Folkeskolen (Undervisningsministeriet, 2009), at lærere indarbejder en vis etik i deres profession, når idealer og værdier skal omsættes i praksis (Kristensen, 2011: 25). Når forskrifterne bæres af et demokratisk menneske- og børnesyn, må læreren tilpasse sin egen etik og indarbejde en tilgang til sin profession, hvor det etisk forsvarlige omsættes til moralsk rigtige handlinger (Kvillo, 2013). I praksis betyder dette, at læreren trods en egen subjektiv oplevelse af bekymring bygget på personlige normer og værdier, må være professionel og etisk bevidst i sin refleksion over, hvor vidt bekymringen skal medføre handling. I dette aspekt er det vigtigt, at læreren indtager et relationelt syn på barnet og dets udfordringer i en kontekstuel forståelse, for at se hele barnets situation og afdække en eventuel faglig, social eller fysisk udsathed (Spring & Spring, 2014: 110). At indtage et udefra-indefra-perspektiv kan være en prøvelse for den enkelte lærer, der selv er aktør i barnets arenaer, og det er derfor essentielt, at læreren gør brug af sine muligheder for sparring både i skolen og tværprofessionelt, da dette vil højne kvaliteten af lærerens vurdering. Når der fra politisk side lægges op til, at læreren skal have tiltro til egen oplevelse af bekymring (Ankestyrelsen, 2016), bunder dette i en tiltro til, at lærerne qua daglig kontakt med børnene også er dem, der ejer en iboende viden og har mulighed for at se bekymringspunkter og at reagere på disse (Killén, 2010). Samtidig er der fra kommunal side lagt op til, at lærerne kan søge støtte i f.eks. kompetenceteams (Tønder Kommune, 2015); dette bør ikke opfattes som manglende tiltro til lærernes vurderinger, men derimod ses som en oplagt mulighed for, at lærerne tager selv mindre bekymringer seriøst for dermed at opnå politiske målsætninger om tidligere indsatser (ibid.). Konklusionen må derfor være, at på trods af subjektiviteten i lærerens oplevelse af bekymring, bør denne til enhver tid reflekteres over og føre til handling; uagtet om handlingen resulterer i teamsamarbejde, kontakt til skoleleder, tværprofessionel sparring eller underretning.

Tjekliste for kendetegn

Når lærerne angiver deres subjektive oplevelse af bekymring som en hindring for underretning, kunne et løsningsforslag være en fuldstændig liste over, hvilke kendetegn der bør føre til underretning udarbejdet af professionelle med indsigt i børns udvikling og trivsel. En tjekliste som denne ville fritage lærerne for bekymringen om, hvor vidt deres bekymring var reel, og i forhold til forældresamarbejdet omkring en underretning ville en sådan tjekliste kunne forsvare lærerens valg om underretning i så fald, at forældrene ikke finder underretningen nødvendig. Ydermere ville tjeklisten fjerne muligheden for uoverensstemmelser mellem lærer og skoleleders vurdering.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

For så vidt positive konsekvenser af en fuldstændig tjekliste for læreren; dog er der ulemper ved denne fremgangsmåde:

En liste – trods en grundig udarbejdelse af professionelle – ville formentlig aldrig kunne indeholde alle tegn på mistrivsel og grunde til bekymring, da børn reagerer individuelt på belastninger. Dette ville betyde, at lærere kunne stå i en situation, hvor de oplevede en bekymring afstedkommet af tegn på mistrivsel, der ikke var 'blåstemplet', og ville det i så fald være berettiget at underrette, hvis tegnene ikke fremgik af listen? Af netop denne grund udformes lovttekster normalvis bredt for at efterlade rum for tolkning, så der ikke opstår situationer lig ovenstående eksempel.

Ydermere er en fare ved tjeklisten, at børn der f.eks. oplever dødsfald i nærmeste familie og gennemgår en sorgreaktion, der håndteres hensigtsmæssigt af familien, stadig ville udvise tegn på mistrivsel; konsekvensen ville her være, at læreren ser et tegn på mistrivsel fra tjeklisten og føler nødvendigheden af at underrette til trods for, at situationen ikke kan være anderledes, da sorg er et menneskevilkår og naturligvis afstedkommer en reaktion. Dette ville problematisere forældresamarbejdet i en for familien i forvejen sårbar situation, og belastningen er naturligvis unødvendig for både barn og familie.

Et sidste problem ved denne tjekliste er en manglende tiltro til lærerens kompetencer; hvis en tjekliste blev en realitet, ville det fjerne en stor del af lærerens professionalitet og forringe værdien af lærerens relationskompetencer udspillende sig i en situeret professionalisme, da det mellem menneskelige aspekt, hvor læreren reagerer på et barns adfærd og ændringer i relationen, ville blive reduceret til en test-lignende situation, der fratager læreren ansvaret for den dannelse og menneskelighed, som bør være bærende i lærerprofessionen jf. både Formålsparagraffen (Undervisningsministeriet, 2009) og Professionsidealet (DLF, 2014).

Skolens reproduktion af social ulighed

På trods af en dansk folkeskole bygget på en demokratisk, klafkiansk tankegang, hvor barnet ses som det hele menneske, der både skal dannes og uddannes til aktiv medborger i et demokratisk samfund med kompetencer til at virke som et helt menneske (Bækgaard, Bækgaard, & Kallesøe, 2013: 27), formår den danske folkeskole ikke at modvirke den sociale arv (KL, 2015). Danmark er – blandt de lande vi normalvis sammenligner os med – det land, der mindst formår at skabe social mobilitet, og af samme grund er der stort politisk fokus på netop denne manglende kompetence i den danske folkeskole. I aftaleteksten om

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

fagligt løft af folkeskolen er netop denne skolens opgave fremhævet med ordlyden **'folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater'** (Undervisningsministeriet, 2013). Sammenhængende med Kommunernes Landsforenings udspil om udsatte børn og unge, hvor netop den sociale mobilitet er omdrejningspunktet (KL, 2015), er der fra politisk side fokus på at styrke viden om udsathedens for at gribe ind tidligere og styrke den tidlige indsats; dog argumenterer Kvello for, at denne opgradering af de professionelle viden ikke er en brugbar strategi, da øget viden om børn i udsatte positioner ikke nødvendigvis fører til bedre eller tidligere støtte (Kvello, 2013). Samtidig argumenteres der fra Center For Ungdomsforskning for, at uligheden i uddannelsen i Danmark, som har ligget stabilt siden 1980'erne, ikke bunder i økonomiske forhold, men derimod i kulturelle barrierer der bygger på forældrenes nødvendige deltagelse i deres børns skolegang (Olsen, 2007); akademikernes børn vil således have en langt bedre mulighed for støtte i hjemmet til lektier, opgaveskrivninger og informationssøgninger end den ufaglærtes barn, og dermed er grundstenen til forskellen i børnenes uddannelsesmuligheder lagt allerede i grundskolen (Olsen, 2007).

Finland som foregangseksempel

Den finske folkeskole er et foregangseksempel for skoler verden over grundet sine topplaceringer i PISA – men ligeledes for evnen til at mindske betydningen af børns socioøkonomiske og kulturelle baggrund i forhold til opnået uddannelsesniveau (Väljärvi et al., 2003: 37). Den finske skole er bygget på et pædagogisk princip om lighed i uddannelsesmuligheder for alle børn og en tro på, at skolen kan ændre børns livskurs qua tilbuddet om kvalificeret undervisning til alle børn (Sahlberg, 2012). Finland bygger sin skole op omkring lighed i muligheder; alle børn har adgang til specialpædagogiske tiltag eller ekstraundervisning og tilbydes ofte dette tidligt i skoleforløbet (ibid.) – støtte til disse elever benævnes ligeledes positivt og altid i tilknytning til læringskonteksten. Det finske skolesystem opsporer tidligt de børn, der har brug for ekstra støtte for at deltage på lige fod med andre, og sætter massivt ind dér, hvor udfordringerne viser sig (Väljärvi et al., 2003). I forhold til de danske forhold er dette helt i tråd med de politiske visioner om øget professionalisme og kvalitet i folkeskolen og et fokus på tidlig indsats (Tønder Kommune, 2015); spørgsmålet er så, om det danske samfund er forberedt på de økonomiske konsekvenser, en så massiv indsats ville afstedkomme, hvis op mod 1/3 af danske børn skulle modtage særlig støtte i folkeskolen.

Lars Olsen beskriver det danske samfund som '5/6 samfund', da op mod 20 % af danskerne er i den såkaldte 'risikogruppe', hvor manglende uddannelse samt andre belastninger bevirker, at børnene i disse

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

familier har dårligere livschancer. Dette betyder, at langt de fleste børn i denne risikogruppe ikke opnår kompetencegivende uddannelse (Olsen, 2007). Olsen argumenterer for, at løsningen på denne problematik er den tidlige indsats, hvor støtte og dermed fjernelse af hindringer for børns deltagelse og læring i skolen – i tråd med den finske tankegang (Väljörvi, et al., 2003) og international forskning (Karoly, Kilburn, & Cannon, 2005) – er essentiel; heri spiller lærernes underretninger om børn i udsatte positioner en afgørende rolle, hvor en tidlig indsats kan reducere hindringer for læring qua den rette støtte.

Perspektiver på underretningen

Allerede i 1950'erne erklærede daværende socialminister Julius Bomholt, at samfundets opgave i forhold til udsatte børn ikke længere skulle praktiseres ved fjernelse af børn men derimod ved støtte og rådgivning til familien, så forældre kunne kvalificeres til at tage vare på deres børn (Kvello, 2013). Sidenhen har barnets tarv fået en større og vigtigere rolle i samfundet - ikke mindst repræsenteret ved et bagvedliggende menneskesyn i Barnets Reform (Servicestyrelsen, 2011), hvor barnet ses som et selvstændigt, socialt væsen med egne kompetencer og en egen forståelse, der ikke kan løsrides fra sine omgivelser (Kvello, 2013: 26). Spørgsmålet er så, om samfundet, her repræsenteret ved skoleledelse, politikere, lærere og forældre, har fulgt denne samfundets udvikling med henblik på, hvad en underretning er tænkt som; nemlig en støtte til en familie og ikke som en trussel om tvangsfjernelse af børn. I følgende afsnit vil jeg analysere på henholdsvis skolens, politikeres samt forældres perspektiver på underretningen samt disses betydning for det lærerfaglige arbejde med underretninger.

Skolens perspektiv

I forbindelse med dette projekt valgte jeg at interviewe en skoleleder samt en lærer med 20 års erfaring om deres holdning til underretning, skolens praksis for disse samt deres syn på, hvordan forældre vil modtage meddelelsen om en underretning på deres barn.¹ Skolelederen beskriver, at skolen har en klar praksis for hvordan en underretning skal foregå, og at skolelederen altid bør kontaktes først:

Interviewer: Når en af dine lærere oplever en bekymring om et barn, er du så den første, de kontakter eller diskuteres barnets situation i lærerteamet først?

¹ Bilag 1 & 2 viser uddrag fra transskriptionen af disse interviews, og optagelserne kan rekvireres.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Skoleleder: *De kommer altid direkte til skolelederen.*

Følgende er en udtalelse fra et interview med en lærer på samme skole:

Interviewer: *Hvordan er sagsgangen i.f.t en underretning her på skolen?*

Lærer: *Først snakker man med de involverede lærere, derefter ledelsen og så foretager man en underretning.*

Uoverensstemmelsen mellem disse to udsagn bekræfter en mistanke om, at skolelederen ikke i alle tilfælde får kommunikeret tydeligt, præcis hvad der forventes af lærerne i en situation, hvor en underretning er på tale. Her repræsenteret ved, at læreren som udgangspunkt søger støtten i sit lærerteam før kontakt til skolelederen, mens skolelederen forventer af lærerne, at de ikke bruger tid på dette i lærerteamet; dette kunne afstedkomme en interessekonflikt, hvis en lærer, efter at have rådført sig med teamet, beslutter, at der ikke er grundlag for en underretning, og skolelederen så ved senere lejlighed får kendskab til dette. I tråd med Folkeskolens undersøgelse om manglende underretninger, er netop samarbejdsaspektet mellem skoleleder og lærer omkring underretninger et bekymringspunkt for lærerne (Folkeskolen.dk, 2011); de føler usikkerhed overfor procedurer og egne vurderinger af bekymringer; et handleperspektiv på denne udfordring kunne være, at skoleledelsen sørger for klare retningslinjer for underretningsprocedurer på deres skole samt en eksplicit formulering af disse, så lærerne undgår at bruge energi på disse procedurer og tvivlsspørgsmål og i stedet kan fokusere på barnet.

Interviewer: *Hvordan tror du, forældrene ser på sådan en underretning?*

Skoleleder: *Jeg tror, det er mere som et angreb... Men det er jo ikke rart, hvis de fra kommunen banker på med problemer, de har hørt om. Jeg tror bestemt ikke, at det på nogen måde vil blive opfattet som en hjælp. Det kunne jeg ikke forestille mig.*

Ovenstående udtalelse viser, at skolelederen er overbevist om, at en underretning fra skolen vil blive opfattet som et angreb på en familie og deres forældreverner. Lærerens erfaring er derimod – delvist –, at forældre ser et samarbejde omkring en underretning, som havende mulighed for at være positivt og konstruktivt:

Interviewer: *Hvordan ser du forældrenes oplevelse af underretningen/det fremtidige skolehjemsamarbejde?*

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Lærer: *Jeg har oplevet, at barnet fik hjælp og støtte, og forældresamarbejdet i dette tilfælde var meget positivt. Det modsatte har jeg dog også oplevet.*

Følgende uddrag fra interviewet med skolelederen viser, at hendes personlige opfattelse af en underretning er, at underretningen er en 'sidste udvej' i tilfælde, hvor skolen er magtesløs i forhold til støttende indsatser:

Interviewer: *I har ikke nogle, I ville kategorisere som udsatte?*

Skoleleder: *Hvad tænker du med ordet 'udsat'?*

Interviewer: *At en underretning måske ville gavne ift. at familien kunne få støtte?*

Skoleleder: *Nej slet ikke.*

Interviewer: *Udviklingen tyder på, at der kommer flere udsatte børn i det såkaldte 'Udkantsdanmark' – hvilken betydning har dette for jeres skole?*

Skoleleder: *Man har jo nogen, man har fokus på. Men det er bestemt ikke på underretningsplan... bestemt ikke på underretningsplan, så man tænker, at det er så grelt; kommer i skole uden madpakker og i beskidt tøj osv. Det har vi ikke.*

En fortolkning af dette citat kunne konkludere, at skolen eventuelt har elever i potentielt udsatte positioner, men at skolelederens subjektive vurdering af disse ikke ville resultere i en underretning for at støtte disse børn med en tidlig indsats, fordi holdningen er, at en underretning er 'sidste udvej i grelle tilfælde'. Dette bevirker, at de potentielt udsatte børn, som har brug for støtte ikke får mødt deres behov og dermed ikke opnår samme chancelighed som andre børn stik imod kommunens intentioner om tidlig indsats (Tønder Kommune, 2015), for at foregribe en eventuel eskalering af problemer i potentielt udsatte familier.

Hvor skolelederens opfattelse af, hvad der er underretningspligtigt ses som de værste tilfælde, har læreren en anden tilgang til, hvornår en underretning er nødvendig:

Interviewer: *Hvilke tegn vakte din bekymring?*

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Lærer: *Eleven passede ikke sin skole, havde for meget fravær, fortalte betænkelige ting om fritiden, havde et dårligt forhold til forældrene og kunne ikke begå sig socialt hverken i klassen eller fritiden.*

Læreren beskriver her, at hendes bekymring var begrundet i sociale og adfærdsmæssige udfordringer for eleven; disse kendetegn for en elev, der har behov for særlig støtte, og som der dermed bør underrettes på, er helt i tråd med kommunens beskrivelse af, hvornår en underretning er nødvendig. Når skoleleder og lærer har så divergerende opfattelser af, hvornår en underretning er nødvendig, kunne man forestille sig, at dette ville afstedkomme uoverensstemmelser, når læreren kontakter skolelederen for at udforme en underretning.

Hvis skolen skal begrænse sin rolle i reproduktionen af ulighed og styrke sin position som beskyttende faktor for børn i udsatte positioner (Kvello, 2013), må skolen ikke alene reagere på de tydelige, reelt udsatte elevers kendetegn men ligeledes på de potentielt udsatte børn. I disse tilfælde vil en tidlig indsats kunne betyde, at barnets beskyttelsesfaktorer styrkes, så de nedbringer betydningen af risikofaktorerne i barnets liv og hindrer, at forældrenes socioøkonomiske problemer overføres til barnet (Villumsen, 2011).

Efter udførelsen af disse interviews undrede jeg mig over, hvor vidt en holdning til underretningen som 'sidste udvej' også er gældende i en forældre-sammenhæng. Jeg valgte derfor at spørge en gruppe forældre til børn i den skolepligtige alder om deres holdning til underretninger – og ikke mindst om deres forventede reaktion, hvis der blev underrettet på deres eget barn; ville underretningen blive modtaget som et tilbud om støtte, eller ville den opfattes som et angreb på forældreevnen? Resultaterne af denne holdningsundersøgelse præsenterer jeg i følgende afsnit.

Forældreperspektivet på underretninger

Min formodning forud for holdningsundersøgelsen var, at ingen forældre ville se en underretning på deres eget barn som positiv; udover dette formodede jeg, at alle forældre ville vide, at en underretning var et udtryk for en skoles bekymring og ikke ment som en indgriben i privatlivet. I tråd med min formodning var alle forældre i undersøgelsen enige om, at udsagnet *'en underretning er et udtryk for en skoles/lærers bekymring for et barn'* var grundlaget for underretningens berettigelse².

² Se bilag 4 for oversigt over resultatet af holdningsundersøgelsen blandt forældre.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Mod min forventning var der delte holdninger blandt forældrene omkring, hvordan de ville opfatte en underretning på deres eget barn; her svarede 26,32 % af de adspurgte forældre, at de ville se en underretning på deres eget barn som positivt - ofte udlagt som at underretningen fra skolens side var begrundet i omsorg for barnet; dog var disse svar ofte kombineret med kommentarer i stil med **'jeg ville forvente, at jeg inden underretningen fik besked om hvad der havde ledt til bekymring for mit barn'**. Af ovenstående kommentar kan udledes, at forældrene med en samlet besvarelse af enten positiv eller hverken eller reaktion på en underretning om deres eget barn på omkring 60 %, har en god forståelse for, at en underretning er et tilbud om støtte og er grundlagt på en bekymring for deres barn afstedkommet af omsorg.

Dette bevirker dog ikke, at forældrene ikke ville have følelsesmæssige reaktioner på en underretning; her svarer kun 4 %, at de ville reagere følelsesmæssigt positivt over for en underretning. Derimod ville stort set alle forældre opleve negative følelser såsom **frygt, afmagt og skam**, og mange kommenterer, at de ville føle sig som dårlige forældre, hvis de ikke selv havde set deres barns problemer og reageret på disse, før en underretning blev nødvendig:

"Følelsen af at blive stemplet som dårlig mor"

"Skam. Fejlet som forældre og nu bliver det udstillet"

Citater fra kommentarer i holdningsundersøgelsen; anonyme forældre

I tråd med det tidligere nævnte samfundssyn på at underretninger skal føre til støtte til en familie og ikke er en trussel om at tvangsjerne børn, har 92 % af forældrene en forventning om, at en underretning oftest fører til, at familien får støtte i hjemmet, og hele 97 % er overbeviste om, at en underretning gavner barnet.

Disse resultater er samstemmende med EVA rapporten om 'Det gode skole-hjemsamarbejde med forældre i udsatte positioner' (EVA, 2012), hvor forældrene er positivt indstillede overfor samarbejde med skolen – dog med de forbehold, at forældrene tilgås anerkendende som ressourcer i samarbejder bygget på et helhedsperspektiv på barnets udfordringer.

Et politisk perspektiv på underretninger

Fra politisk perspektiv har der været stort fokus på underretningerne i bl.a. skoleregi, efter at medierne har bragt flere store sager for dagens lys, hvor professionelle og kommunale instanser har svigtet børn i udsatte

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

positioner (Corfixen, 2015). I forbindelse med dette projekt har jeg undersøgt en syddansk kommunes politikker på området og søgt information omkring, hvilken støtte lærerne får i deres arbejde med underretninger om børn i reelt og potentielt udsatte positioner. I den forbindelse har jeg interviewet Børn- og skoleudvalgsformanden i pågældende kommune om, hvilke kommunale tiltag og støtteforanstaltninger, der findes for lærerne som understøttelse af arbejdet med underretningerne³.

Kommunen har et stort fokus på børn- og skoleområdet, som har givet sig udslag i 'Handleplan for den sammenhængende børne- og ungepolitik' (Tønder Kommune, 2015); heri beskrives initiativer, der skal være omdrejningspunkt for det kommunale arbejde med børn og unge. Handleplanen er beskrevet som arbejdsgrundlag for alle medarbejdere, der beskæftiger sig med børn og unge i kommunen herunder lærere. Handleplanen er bygget op omkring værdier såsom '**børn og unge bliver livsduelige voksne**'; værdigrundlagt bygger på et helhedssyn omkring barnet og dennes familie, hvor indsatsen koordineres tværfagligt for at skabe de bedst mulige vilkår for barnet. En af målsætningerne i handleplanen er '**en styrket, koordineret og helhedsorienteret indsats over for de sårbare familier**', som igen repræsenterer en kommunal indsigt i, at udfordringer i børnenes liv bør ses i et relationelt perspektiv og ikke kan løsrives fra de kontekster, barnet og dets familie indgår i (ibid.).

Interviewet med børn- og skoleudvalgsformanden konkluderer, at det kommunale fokus er på den tidlige indsats som en forebyggelse af situationer, hvor indgribende indsatser er nødvendige. Denne tidlige indsats bygger bl.a. på et fokus på sårbare gravide og småbørnsscreening, og i skoleregi er der kompetenceteams tilstede på de større distriktsskoler, hvor lærere kan søge støtte til en vurdering af en bekymring. Disse tiltag er i tråd med forskningen i tidlig indsats, hvor netop tværfagligt samarbejde med ressourcepersonerne dér, hvor børnene befinder sig – i dette tilfælde på skolerne – er en af de essentielle faktorer, der styrker den tidlige indsats (Killén, 2010).

Herudover har alle faggrupper, der beskæftiger sig med børn og unge i kommunen, været på kursus i risikoadfærd og professionel ageren og i denne forbindelse modtaget information omkring underretningsprocedurerne; denne kompetenceudvikling skaber rum for, at lærere kan gøre deres tavse viden til genstand for opmærksomhed, analyse og vurdering (Arneberg & Overland, 2013), hvilket skaber grundlaget for en ændret kultur omkring italesættelsen af bekymringer og kan modvirke ét af

³ Se bilag 3 for uddrag fra transskription af skriftligt interview med Børn- og skoleudvalgsformand.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

bekymringspunkterne for lærerne i forbindelse med underretningen; nemlig den subjektive oplevelse af bekymring.

De kommunale tiltag i denne kommune har altså haft et stort fokus på at styrke lærernes kompetencer ift. underretningen og det professionelle ansvar, der følger lærergerningen:

Interviewer: *Har du tiltro til, at lærere ansat i Tønder Kommune altid vil underrette på en bekymring og dermed opfylde kommunens målsætninger?*

Politiker: *Jeg har stor tillid til vore lærere og er sikker på, at de er deres ansvar bevidst.*

Det kan hermed konkluderes, at der fra politisk side er en tiltro til, at lærerne kan løfte opgaven omkring underretninger som en tidlig indsats kvalificeret af lærernes egne vurderinger og med støtte fra kompetenceteams, der ofte er til stede, hvor både lærere og børn er.

Naturligvis er der fra kommunal såvel som statslig side et samfundsøkonomisk incitament til dette fokus, der bygger på, at en rettidig underretning skaber bedre trivsel for børn i udsatte positioner, og skolen vil, qua sin beskyttende rolle, spille en afgørende rolle ift. barnets livschancer, og en forbedret trivsel vil resultere i en styrket læring og bedre socialisering ind i skolen (Thormann, 2009). Dette vil så igen afstedkomme, at barnet vil have en bedre folkeskoleeksamen som grundlag for videre uddannelse samt lettere ved at socialiseres ind i samfundet, og da uddannelse modvirker en videreførelse af en negativ social arv, bliver gevinsten for samfundet på sigt, at barnet som voksen vil bidrage aktivt til samfundet, samt at udgifter til konsekvenser af manglende arbejdsevne og en forhøjet risiko for somatisk og psykisk sygdom vil formindskes (ibid.). Ydermere vil en modvirkning af en negativ social arv betyde, at barnet, når det selv bliver forælder, vil være bedre rustet til at klare forælderrollen, og den negative sociale arvs cirkel bliver dermed brudt (ibid.). For samfundet er tidlige indsatser dermed en betragtelig økonomisk gevinst, da de ikke alene fjerner udgifter men også skaber vækst – både menneskeligt og økonomisk.

Det lærerfaglige perspektiv

Samlet set bør alle de præsenterede perspektiver inddrages i lærerens professionelle tilgang til arbejdet med underretninger, da alle aktørperspektiver har indflydelse på lærerens arbejde; de politiske målsætninger bør kendes af lærerne, så de agerer i tråd med disse, og ligeledes bør lærerne være bekendte

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

med kommunens tilbud om tværfagligt samarbejde, der kan styrke lærernes professionalitet. Kommunen, som her er beskrevet, har taget ansvaret på sig ved at sikre, at alle lærere har de nødvendige forudsætninger ift. viden og kompetencer til at følge kommunens målsætninger, men skulle lærerens arbejdskommune ikke have påtaget sig dette ansvar, er det op til læreren og skolen at søge denne viden og sikre sig, at politiske målsætninger bliver efterlevet i skoleregion.

Forældre har et stort behov for at være en del af samarbejdet omkring en underretning; dette behov har hjemmel i Barnets Reform, hvor forældrene er en vigtig del af samarbejdet, med mindre særlige forhold gør sig gældende (Servicestyrelsen, 2011). Selvom en underretning fra lærerens side kan ses som nødvendig netop på grund af forældrene og det hjemmemiljø, de har skabt for deres barn, må læreren ikke overse det faktum, at hvis forældrene udviser uhensigtsmæssig adfærd i relationen med deres barn, må det formodes, at denne adfærd afstedkommes af manglende evner og ikke manglende vilje til at gøre det bedste for deres barn (EVA, 2012).

Sammenholdt med konklusionen omkring forældrenes følelser omkring en underretning, betyder dette, at læreren må have øje for, at en underretning for forældre er følelsesladet, og at samarbejde og dialog må bygges op omkring et mulighedssyn i et relationelt perspektiv (Tetler & Langager, 2013: 31), hvor forældre anses som ligeværdige samarbejdspartnere, og ikke som nogen der skal ansvarliggøres for deres barns udfordringer. Et inkluderende forældresamarbejde kan være en stor udfordring for lærere, der automatisk vil indtage en 'leder-rolle' i samarbejdet og forvente forældrenes aktive deltagelse (Nielsen, Larsen, & Quvang, 2013); dette kan undgås ved som professionel at forsøge at indtage de forskellige aktørperspektiver samt sørge for en meningsfuld og forståelig kommunikation med forældrene, hvor fokus holdes på det fælles tredje; barnets bedste - eventuelt ved brug af hjælpemidler som NVEs 'inklusionshjulet' som støtte til at klarlægge bl.a. intentioner og dilemmaer i andre perspektiver (Nielsen, Larsen, & Quvang 2013: 12).

Skolens politikker for underretninger bør naturligvis kendes og italesættes af lærerne på pågældende skole, ligeledes bør skoleledelsen sikre sig, at dens ansatte er trygge i arbejdsgangen omkring underretninger. Ydermere er det et ledelsesansvar at sikre, at lærerne er trygge i samarbejdet og kommunikationen med ledelsen, så lærerne ikke oplever frygt i forbindelse med italesættelsen af oplevede bekymringer om børn. Lærerne bør her selv agere proaktivt og opsøge sparring samt viden, der sikrer, at de agerer professionelt og korrekt i situationer, der kræver handling.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Konklusionen må derfor være, at læreren professionelt bør tilgodesee alle perspektiver, når en underretning skal udarbejdes – både for at leve op til sit professionelle ansvar og overholdelse af forpligtelser men ligeledes for at sikre konstruktive samarbejder til gavn for både skole, samfund, forældre og barn.

De manglende underretninger

Folkeskolens undersøgelse fra 2011 konkluderer, at 50,1 % af pædagogisk personale – iberegnet lærerprofessionen – har undladt at underrette på en bekymring (Folkeskolen.dk, 2011: 14). En undladelse af opfyldelsen af denne pligt kvalificeres som offentligt omsorgssvigt (Kvellow, 2013). En af hovedårsagerne, angivet af bl.a. lærerne, er, at de føler sig usikre i deres subjektive vurdering af bekymringen – denne problemstilling behandlede i afsnittet 'Lærerens subjektive oplevelse af bekymring'. De resterende argumenter for at undlade at underrette, vil jeg præsentere og modargumentere i de følgende underpunkter. Da 83,6 % af respondenterne i undersøgelsen har angivet deres beskæftigelse til at være lærerprofessionen (Folkeskolen.dk, 2011: 4), vil jeg i det følgende henvise til 'lærere' som repræsentant for det pædagogiske personale, der har deltaget i undersøgelsen.

Manglende tilbagemelding fra kommunen

Lærerne i undersøgelsen angiver, at manglende tilbagemeldinger om, hvad der gøres for barnet/familien, er en årsag til, at de undlader at underrette (Folkeskolen.dk, 2011: 15). Lærerne beskriver det som unyttigt at underrette, når de ikke ved, hvilke tiltag underretningen medfører, og de føler sig professionelt tilsidesat ved ofte ikke at være en del af problemløsningsfasen med deres lærerfaglige indblik i eleven og familien. Ifølge TUBAs undersøgelse omkring lærernes vurdering af hvor vidt deres underretning har gavnet barnet, konkluderes det, at tilstrækkelig kommunal tilbagemelding fordobler antallet af positive vurderinger af underretningen som værende gavnlige for barnet (TUBA, 2014). Barnets Reform fra 2011 giver underretteren mulighed for at modtage oplysninger om, hvilke tiltag der er gjort for barnet, og hvis læreren ikke føler, at informationen er tilstrækkelig, er en henvendelse til Ankestyrelsen mulig (Servicestyrelsen, 2011). Dette burde styrke det tværfaglige samarbejde mellem kommunale instanser og skolen, og læreren bør aldrig bruge den manglende tilbagemelding som en undskyldning for at undlade at underrette. Udover dette konkluderer Ankestyrelsens årsstatistik for 2014, at kun 26 % af alle underretninger på landsplan ikke fører til videre undersøgelser eller foranstaltninger (Ankestyrelsen, 2015: 17), og det antages derfor, at kommunen tager alle underretninger alvorligt, og lærerens arbejde er derfor ikke spildt – skulle en bekymring vise sig ubegrundet og ikke føre til videre undersøgelser fra kommunal side, har man som lærer

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

opfyldt sin underretningspligt og sikret sig, at barnets tarv er blevet tilgodeset. Hvis man som lærer oplever, at grunden til bekymring fortsat er til stede eller eskalerer, har man mulighed for endnu en gang at underrette eller at tage sin bekymring videre til Ankestyrelsen (Servicestyrelsen, 2011).

Frygten for at skade tillidsforholdet til eleven

Et andet argument, fremført af de adspurgte lærere i undersøgelsen, er, at de qua en underretning frygter at skade tillidsforholdet til barnet (Folkeskolen.dk, 2011: 15). Lærer-elev relationen er en komplementær relation – ulige i fordelingen af ansvar (Skibsted, 2015), og dette betyder, at læreren har meransvaret for relationen – og ansvaret for at reagere på en bekymring for et barn. På trods af at et barn kan føle sig forrådt af en lærer, der bringer udsagn videre via en underretning, er det stadig lærerens ansvar at bringe sin viden videre, da barnet på længere sigt kan tage skade af, at der ikke bliver grebet ind. Den etiske fordring i en profession, der indebærer ansvaret for andre mennesker kræver, at hensynet til den anden vejer tungest, når handlingen klarlægges; omsorgsdimensionen kan ikke løsrides fra lærerprofessionen, og lærere bør ikke undervurdere deres egen betydning i barnets liv som en voksen, der kan og bør gøre en forskel til barnets bedste (Arneberg & Overland, 2013). Så trods situationen for en lærer kan opleves dilemmafyldt i spektret mellem loyalitet og forpligtelse, bør læreren altid være professionel i sin relation til barnet og kende sin egen professions begrænsninger; ikke alle børns problemer kan løses i en skolekontekst, og læreren bør derfor sætte sin professionalitet først og underrette ud fra en viden om, at visse situationer kan andre professioner bedre håndtere; desuden går underretningspligten forud for tavshedspligten i de tilfælde, hvor læreren får kendskab til forhold, som hører under underretningspligten (Molbæk, Quvang & Sørensen, 2014).

Frygten for samarbejds-mæssige konsekvenser

Lærerne angiver, at uenighed med skolelederen om, hvor vidt en underretning er den rette løsning eller ej, skaber en frygt i læreren for samarbejds-mæssige konsekvenser (Folkeskolen.dk, 2011: 15). Selvom en sådan situation må være ubehagelig for en lærer, er underretningspligten personlig; hvis der senere skulle opstå en sag om pågældende barn, og det opdages, at en lærer har haft denne viden og har valgt ikke at underrette, kan læreren blive holdt personligt ansvarlig - uagtet om skolelederen har været uenig eller ej (Molbæk, Quvang & Sørensen, 2014). Selvom situationen må være højst ubehagelig for en lærer, må man som professionel spørge sig selv, om skolen med sit børnesyn er den rette arbejdsplads, hvis der er uoverensstemmelser med lærerens egne værdier. Etikken bag lærerprofessionen er forpligtelsen til at gøre det rette for barnet og følge egne idealer og livsværdier, uagtet hvad prisen måtte være (Arneberg &

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Overland, 2013). Denne autencitet i lærerrollen indeholder således en eksistentiel side af professionen, hvor læreren må tage et personligt ansvar for at handle etisk forsvarligt i en samstemmelse af det faglige, det professionelle og det personlige (Berthelsen, Jørgensen, & Smidt, 2008), således at egne vindinger eller tab ikke går forud for ansvaret for barnet og dennes trivsel, læring og udvikling.

Frygten for at skade skolehjemsamarbejdet

Når der underrettes om et barn, bør det så vidt muligt ske i samarbejde med forældrene (Servicestyrelsen, 2011), og man må bruge sin professionalitet til at skabe dialog med forældrene om en oplevet mistrivsel hos barnet. Læreren må holde sig for øje, at forældrene har emotioner i spil, og at en underretning kan fremkalde mange ubehagelige følelser hos forældrene jf. afsnittet om forældres perspektiv på underretningen. Derfor er det i dialogen essentielt, at læreren holder fokus på det tredje fælles; nemlig barnet og dets trivsel. En frygt for at skade skolehjemsamarbejdet er derfor ikke et gyldigt argument for at undlade at underrette, da man som professionel selv holder en del af ansvaret for, hvilket samarbejde der skal udmønte sig i forbindelse med en underretning, og da barnets tarv altid må komme i første række (Servicestyrelsen, 2011).

Lærerstuderende og underretningspligten i uddannelsen

Som lærerstuderende med liniefag i specialpædagogik bliver man ofte præsenteret for cases omhandlende børn i udsatte positioner; det fælles fodslag er altid 'naturligvis bør der underrettes – dette kan vi ikke løse udelukkende i skoleregi'. Så spørgsmålet er; hvornår eller hvordan sker skiftet imellem idealismen på lærerstudiet og den praktiske virkelighed, lærerne arbejder i? Og sker der overhovedet et skifte, eller er det blot et menneskeligt vilkår ikke altid at gøre det etisk rigtige? I forbindelse med min analyse af Folkeskolens undersøgelse om de manglende underretninger, blev jeg nysgerrig på, hvilken holdning mine medstuderende på UC Syd havde til emnet, og jeg gennemførte derfor en holdningsundersøgelse for at afdække, hvor vidt lærernes holdning var forskellig fra de lærerstuderendes.

66 % af respondenterne svarede ja til spørgsmålet om, hvor vidt de kunne forestille sig at undlade at underrette på en bekymring om et barn⁴. Med andre ord var kun 34 % af de lærerstuderende overbeviste om, at de altid ville underrette på en bekymring om et barn og dermed leve op til den skærpede underretningspligt. De studerende, der havde valgt at svare 'ja' til at undlade at underrette, blev præsenteret for de 4 hovedargumenter, som blev angivet som de tungestvejende grunde i Folkeskolens

⁴ Se bilag 5 for resultatoversigt fra holdningsundersøgelsen blandt lærerstuderende.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

undersøgelse (Folkeskolen.dk, 2011), og svarene fordelte sig som følger (der var mulighed for at krydse af i flere felter):

Hvilken af følgende grunde ville du lægge til grund for at undlade at underrette:

- 1. Du forventer fyring eller samarbejds-mæssige problemer med skolelederen såfremt du vælger at underrette – 40 %**
- 2. Du tidligere har oplevet, at kommunen undlod at reagere på din underretning – 20 %**
- 3. Du har et personligt forhold til forældrene til pågældende barn – 26 %**
- 4. Du frygter at skade tillidsforholdet til barnet – 51 %**

Præcis som modargumenteret i ovenstående afsnit, er dette ikke gyldige grunde til at undlade at underrette om en bekymring; spørgsmålet er så, om de studerende ikke forstår, hvor vidtrækkende konsekvenser en manglende underretning kan have, eller om de rent ud sagt mangler en idealisme, der burde præge et studie, hvor børn er omdrejningspunktet?

"En kombination af de valgte: jeg bryder tilliden, og "skubber barnet væk", uden at kunne stole på, at nogen griber ham/hende."

Citat fra lærerstuderendes kommentar til undersøgelsen.

Ovenstående citat indrammer fint det dilemma, lærerne står i, når de skal underrette; de ønsker det bedste for barnet og at hjælpe, men de er samtidig bange for, om underretningen gør mere skade end gavn. Citater i stil med ovenstående, hvor 51 % af de lærerstuderende frygter at skade tillidsforholdet til barnet med en underretning, bekræfter min formodning om, at lærerstuderende som udgangspunkt er humanistisk orienterede mennesker, der har valgt professionen, fordi de ønsker det bedste for barnet og reflekterer over deres egen rolle i barnets liv. Dog kan man jf. følgende citat frygte for, om alle lærerstuderende er kvalificerede til at løfte opgaven med underretninger, når de er færdigt uddannede:

"Er jeg bekymret og fatter mistanke om noget vil jeg underrette kommunen. Jeg er jo anonym"

Citat fra lærerstuderendes kommentar til undersøgelsen.

Den skærpede underretningspligt qua lærerprofessionen er netop ikke anonymiseret, da den skal foretages i samarbejde med forældre, ledelse m.fl. Hvis man som snarligt uddannet lærer ikke har viden om,

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

hvorledes procedurerne er for en underretning, kan det afstedkomme vanskeligheder i den fremtidige profession med manglende professionel håndtering af sager, der i forvejen kan kategoriseres som vanskelige jf. bl.a. afsnittet om forældreperspektiver på underretninger.

Kommentarer som denne skabte i mig en opmærksomhed på, hvilken information lærerstuderende uden liniefag i specialpædagogik får omkring underretninger i løbet af uddannelsen. Efter at have gennemgået de forskellige fagbeskrivelser, fandt jeg frem til, at det fag, der bør indeholde kompetencemål ift. underretningspligten, bør være Pædagogik & Lærerfaglighed, og jeg gennemgik derfor fagets kompetencemål for at se, hvilken rolle underretningspligt har.

Bekendtgørelsen for modulet Prøven i Pædagogik og Lærerfaglighed (Styrelsen for Videregående Uddannelser, 2015) viser, at faget bør indeholde lovgrundlaget for specialpædagogiske indsatser på kommunalt og institutionelt niveau – herunder den skærpede professionelle underretningspligt⁵. Lærerstuderende burde dermed være trygge i kendskabet til underretningspligten, men som al anden undervisning bygger de lærerstuderendes udkomme på, hvilket indhold underviseren vælger at fremhæve; her er det altså underviseren på UC Syd, som bærer ansvaret for, at undervisningen imødekommer fagets kompetencemål og fremhæver den skærpede underretningspligt. Og naturligvis er det den studerendes ansvar at modtage læringen og inkorporere ny viden som en del af sin lærerprofessionalitet.

Diskussion: Er skolekulturen bærende for reproduktionen af social ulighed?

Efter at have klarlagt perspektiverne på underretningen, står det klart, at der fra politisk side er et teoretisk og empirisk funderet fokus på underretningen; der er støtte og tiltro til lærerne, og opmærksomheden er rettet mod en tidlig indsats til gavn for barnet. Forældrene er trods deres følelsesmæssige forbehold, der naturligt omgiver forældre-barn relationen, indstillet på samarbejde til gavn for barnet. Dette efterlader indtrykket, at skoleleder og lærer som medskabere af skolekulturen er udfordringen, når lærernes arbejde med underretninger skal kvalificeres.

Lærerprofessionen indeholder begrænsninger i den individuelle ret til handling qua kollegialiteten; normkonflikter opstår mellem skoleleder og lærer eller lærere imellem, når den faglige solidaritet forpligter den enkelte lærer til at indordne sig de herskende normer – handlings- og holdningsmæssigt (Arneberg & Overland, 2013). Når skolelederen som i den præsenterede empiri bærer normen, at underretninger er 'sidste udvej i grelle tilfælde', afspejler dette, at tidligere tiders kundskaber er nedarvet og gennemsyrrer

⁵ Se bilag 6 for uddrag fra bekendtgørelsen for faget Pædagogik & Lærerfaglighed.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

nutidens skolekultur til trods for, at nutidens skole og børnesyn burde repræsentere andre kundskaber jf. politiske målsætninger, formålsparagraffer m.v. Dette betyder i praksis, at lærere socialiseres ind i skolens tavse kompetence, hvor normer, værdier og holdninger kan observeres, imiteres og erfares; ubevidst vil disse kundskaber dermed indlejres i nye læreres egen praksis og en uhensigtsmæssig skolekultur nedarves på denne måde (ibid.).

Hvis en skolekultur skal ændres, kræver dette et forudgående ønske om ændring, der udmønter sig i en ændret praksis, der påvirker aktørernes værdier, normer og vaner samt deres grundlæggende antagelser om skole, uddannelse og dannelse – og først herefter kan skolekulturen ændres. Dette kræver lærere med kritisk professionalitet, der både evner og tør at reflektere over og vurdere sammenhængen mellem viden og handling ud fra faglig, pædagogisk og etisk indsigt (ibid.).

Læreres professionalitet er personligt indlejret forstået således, at hvis der rejses kritik af professionaliteten, indebærer dette ligeledes en kritik af personligheden, hvor menneskesyn og pædagogisk syn er immanent; dette åbner op for muligheden for, at når kultur og kundskaber skal ændres, vil lærere gå i forsvar mod ændringerne, da de ikke udelukkende kræver professionel tilpasning men ligeledes personlig (ibid.).

Dette betyder i praksis, at en ændring af skolekulturen er en langvarig, langsommelig proces qua den menneskeskabte, sårbare og konfliktfyldte arena; dog er det ikke en umulig opgave. Det kræver dog, at lærere har mod til at reflektere over egne værdier og begrundelse for praksis, så praksis udvikler nye hverdagsteorier, der bidrager til lærernes læring og udvikling af praksis. På denne måde kan en ændring af skolekulturen omkring italesættelsen og vurderingen af bekymringen blive et mindre tabubelagt emne, således at lærere kan deltage mere aktivt i de tidlige indsats for børn i udsatte positioner, så skolen bliver en arena, hvor synliggørelsen af børns udfordringer bliver en integreret del af lærerens praksis, og tidlige indsats udmøntes qua den professionelle viden til at se, og mod og kompetencer til at handle (Killén, 2010).

Opsummering

Dette projekt har udmundet sig i en viden om, at skolen ikke i tilstrækkelig grad benytter sig af underretningen som tidlig indsats for børn i udsatte positioner. Perspektiverne har klarlagt, at politiske initiativer støtter en kvalificering af folkeskolens underretninger og understøtter lærernes arbejde med

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

disse. Ligeledes er forældrene positive overfor samarbejdet, og dette resulterer i en konklusion, der vil argumentere, at skolen selv er ansvarlig for den manglende kvalificering af underretningen som tidlig indsats igennem sin skolekultur, der ikke promoverer underretningen som et redskab til tidlige indsatser.

Hvis skolen skal mindske sin reproduktion af social ulighed, bør der derfor ses på de grundlæggende værdier i det lærerfaglige arbejde og italesættes, hvilke handlinger der kvalificerer opfyldelsen af politiske målsætninger om tidlige indsatser, således at der skabes en skolekultur, hvor tavs viden kommer til udtryk og anvendes etisk og professionsfagligt forsvarligt til gavn for børn i udsatte positioner.

Perspektivering

Set i lyset af Folkeskolereformen samt ændrede arbejdstidsregler er dette projekt udmundet i endnu en arbejdsopgave for lærere i folkeskolen; I tråd med Inklusionseftersynets anbefalinger om grundlæggende værdimæssige holdningsændringer til inklusionen som et kontekstuel perspektiv på børns udfordringer og inkluderende læringsfællesskaber til gavn for alle, kræves ligeledes her en ændring i skolekulturen.

Spørgsmålet er, hvor vidt folkeskolen ikke har formået at følge med tiden i forhold til menneskesyn, børnesyn og grundlæggende værdier i demokratisk dannelse, hvor børn ses som individuelle, sociale væsener, der kræver anerkendelse og indflydelse på egen situation, og hvor børns trivsel går forud for læringen?

Ydermere stiller dette projekt spørgsmål til, hvilken rolle læreren skal påtage sig i børns liv; omsorgsdimensionen kan ikke løsrives fra lærerprofessionen, men spørgsmålet er, om læreren i højere grad får en fagrepræsentation overfor blandt andet forældre, der har karakter af socialarbejder eller terapeut – og hvilke konsekvenser har dette for lærerprofessionen, hvor barnet, dets læring, trivsel og udvikling burde være hovedfokus?

Det er empirisk klarlagt, at tidlige indsatser har en gavnlig effekt, og at lærerne besidder en omfangsrig tavs viden om børn og familier i udsatte positioner. Derfor kan det undre, at lærernes betydelige rolle i tidlige indsatser og arbejdet med underretninger i folkeskoleregi ikke har fået større forskningsmæssig opmærksomhed.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Bibliografi

Litteratur

- Arneberg, P., & Overland, B. (2013). *Lærerrollen - om skolekultur, læreres læring og pædagogisk dannelse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Berthelsen, J., Jørgensen, P. S., & Smidt, E. (2008). *Lærerdilemmaer - i den komplekse pædagogiske virkelighed*. Dafolo.
- Bækgaard, B. H., Bækgaard, H., & Kallesøe, D. (2013). *Livsideer*. Via Systime.
- Christiansen, J., Mårtensson, B. D., & Pedersen, T. (2011). *Specialpædagogik - en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Erlandsen, T., Jensen, N. R., Langager, S., & Petersen, K. E. (2015). *Udsatte børn og unge - en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Guldbrandsen, L. M. (2009). *Opvækst og psykisk udvikling*. Akademisk Forlag.
- Hedegaard-Sørensen, L. (2013). *Inkluderende specialpædagogik. Procesdidaktik og situeret professionalisme i undervisningen*. Professionsserien, Akademisk Forlag.
- Hermansen, M. (2011). *Læreren Psykologibog*. Akademisk Forlag.
- Imsen, G. (2011). *Elevens Verden*. Gyldendals Lærebibliotek.
- Killén, K. (2010). *Barndommen varer i generationer - forbyggelse af omsorgssvigt*. Hans Reitzels Forlag.
- Kristensen, H. (2011). *Didaktik & Pædagogik*. Gyldendals Lærebibliotek.
- Kvellido, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Samfundslitteratur.
- Molbæk, M., Quvang, C., & Sørensen, L. H. (2014). *Deltagelse & Forskellighed*. VIA Systime.
- Nielsen, B., Nielsen, N. G., & Mølgaard, N. (2010). *Professionsbachelor; uddannelse, kompetencer og udvikling af praksis*. Professionshøjskolen UCC.
- Plauborg, H., Andersen, J. V., Ingerslev, G. H., & Laursen, P. F. (2010). *Læreren som leder*. Hans Reitzels Forlag.
- Skibsted, E. (2015). *Relationsarbejde - praktik i læreruddannelsen 3*. Akademisk Forlag.
- Smith, L. (2006). Bowlbys teori om barnets tilknytning og empiriske undersøgelser af tilknytning. I L. M. Guldbrandsen (red.), *Opvækst og psykisk udvikling - Grundbog i udviklingspsykologiske teorier og perspektiver* (s. 144-178). Professionsserien Akademisk Forlag.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

- Spring, F., & Spring, H. H. (2014). *Udsat - Læreren og skolen som beskyttelsesfaktor*. Dafolo.
- Tetler, S., & Langager, S. (2013). *Specialpædagogik i skolen - en grundbog*. Gyldendals Lærerbibliotek.
- Thormann, I. (2009). *De voksne børn*. Hans Reitzels Forlag.
- Tomlinson, C. A., & Imbeau, M. B. (2014). *Ledelse af differentieret undervisning*. Dafolo.
- Villumsen, A. (2011). *Ude af sammenhæng - om professionelles arbejde med børn i udsatte positioner*. VIA Systime.

Ekstern empiri

- EVA. (2012). *Det gode skole-hjem samarbejde med forældre i udsatte positioner*. EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.
- Folkeskolen.dk. (2011). *Undersøgelse om underretning til de sociale myndigheder*. Scharling Research.
- Jacobsen, G. H., & Nielsen, A. (2014). *Børne- og ungepolitikken i kommunerne - mellem intention og realitet*. Nationalt videncenter for inklusion og eksklusion (NVIE).
- Karoly, L. A., Kilburn, M. R., & Cannon, J. S. (2005). *Early childhood interventions - proven results, future promises*. Rand Labor and population.
- Kloppenborg, H. S., & Wittrup, J. (2015). *Sårbare børn - hvem er de, hvor bor de, og hvordan klarer de sig i skolen?* Det nationale institut for kommuners og regioners analyse og forskning (KORA).
- Marklund, K., & Simic, N. (2012). *Nordens Børn - Tidlige indsatser for børn og familier*. Nordens Velfærdscenter.
- Mehlbye, J. (2013). *Opkvalificering af den tidlige indsats - ved tidlig opsporing af børn i en socialt udsat position*. Det nationale institut for kommuners og regioners analyse og forskning (KORA).
- Nielsen, A., Larsen, D. O., & Quvang, C. (Maj 2013). *Inkluderende forældresamarbejde - en refleksionsmodel for studerende*. Nationalt videncenter om udsatte børn og unge (NUBU).
- TUBA. (2014). *Håndtering af alkoholmisbrug i hjemmet - spørgeskemaundersøgelse blandt lærere september 2014*. Moos-Bjerre Analyse for TUBA.
- Väljjarvi, J., Kupari, P., Linnakylä, P., Reinikainen, P., Sulkunen, S., Törnroos, J., et al. (2003). *The Finnish success in PISA - and some reasons behind it*. OECD PISA.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Publikationer og lovttekster

Ankestyrelsen. (2009). Tag signalerne alvorligt. Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen. (2015). *Underretningsstatistik - Årsstatistik 2014*. Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen. (2. Maj 2016). *Det er også faglighed at reagere på tvivl*. Hentet fra deldinbekymring.nu:
www.deldinbekymring.nu

Børns Vilkår (u.d.). *Sådan laver du en god underretning*. Hentede 4. Maj 2016 fra boernogunge.dk:
<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/1D050B5EF91869C0C125798200414235?opendocument>

DLF. (u.d.). *Professionsideal for Danmarks Lærerforening*. Hentede 4. Maj 2016 fra www.dlf.dk:
http://www.dlf.org/media/974300/profesionsideal_endelige-version.pdf

Kommunernes Landsforening (Marts 2015). *De udsatte børn - fremtiden er deres. KL-udspil om udsatte børn og unge*. KL.

Servicestyrelsen. (2011). *Håndbog om barnets reform*. Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen *Dialog om tidlig indsats*. Hentede 14. Maj 2016 fra www.socialstyrelsen.dk:
www.socialstyrelsen.dk/barnetsreform-ssd

Social og Indenrigsministeriet (17. November 2015). *Bekendtgørelse af lov om social service*. Hentede 4. Maj 2016 fra Retsinformation.dk:
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=175036#id1215fa33-88ef-4306-b446-778ee6841c15>

Styrelsen for Videregående Uddannelser (8. September 2015). *BEK nr 1068 af 08/09/2015*. Hentede 4. Maj 2016 fra Retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=174218#Bil1>

Tønder Kommune (2015). *Tønder Kommunes handleplan til den sammehængende børne- og ungepolitik*. Tønder Kommune.

Undervisningsministeriet. (2009). *Folkeskolens Formålsparagraf*. Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet. (2013). *Den professionelle bekymring*. Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet. (Juni 2013). *Aftaletekst om et fagligt løft af folkeskolen*. UVM.

Kvalificering af folkeskolens underretninger om børn i udsatte positioner

Artikler

Andersen, S., & Bjerrum, T. (08/2016). Lærerne skal hjælpes til at støtte udsatte børn. *Folkeskolen*, 18-19.

Olsen, L. (Nr. 3, September 2007). Ulighed i uddannelse bunder i nye kulturelle barrierer.

Ungdomsforskning - Unge, ulighed og uddannelse, 9-14.

Sahlberg, P. (September 2012). Quality and equity in Finnish schools. *School Administrator*, 27-30.

Corfixen, K. (4. April 2015). Landsforeningen: Pigen fra Tønder-sagen er langt fra den eneste, *Politiken*.

Hentede 20. maj 2016 fra <http://politiken.dk/indland/ECE2616198/landsforening-pigen-fra-toendersagen-er-langt-fra-den-eneste/>

Bilagsoversigt

Bilag 1: Uddrag fra transskription af skoleleder-interview

Bilag 2: Uddrag fra transskription af lærer-interview

Bilag 3: Uddrag fra skriftligt interview med børn- og skoleudvalgsformand

Bilag 4: Resultatoversigt fra holdningsundersøgelse blandt forældre

Bilag 5: Resultatoversigt fra holdningsundersøgelse blandt lærerstuderende

Bilag 6: Uddrag fra bekendtgørelsen for faget Pædagogik og Lærerfaglighed